

ROBERT E. HOWARD: Meč s fénixem a jiné povídky

[na obálce, ne však na titulním listu ani v tiráži též velký nadtitul *Conan*; na webu nakladatele chybně psáno „s Fénixem“].

Vydal DOBROVSKÝ s.r.o. v edici Omega Přeložil: Petr Polák.

[...] Praha 4 v roce 2013 [distribučováno v prosinci]. ISBN 978-80-7390-026-7. Odpovědný redaktor: Pavel Tůma. Jazyková korektura: Jan Srb. Obálku zhotovil: Jiří Miňovský.

Kniha obsahuje 11 povídek různé délky; jediná informace o jejich výběru je v tiráži „vydání zhotoveno [evidentně oblíbená formulace vydavatele, objevuje se i v dalších jeho knihách včetně edičních poznámek] podle anglického originálu *The Complete Chronicles Conan*“ [sic; správně ...*of Conan*], jemuž (vedle Howardem nakreslené mapy na předsádce, převzaté nejspíše také přímo odtud a ne z jiných zdrojů na internetu) skutečně odpovídá uspořádání povídek – podle toho, jak původně vycházely časopisecky; dosavadní souborná vydání conanovských příběhů v kanonickém překladu Jana Kantůrka byla řazena podle značně odlišné vnitřní chronologie. Dále srovnávám s jeho posledním vydáním v nakladatelství AURORA (*Conan I.* Praha 2007, ISBN 978-80-7299-091-7. *Conan II.* 2008, ISBN 978-80-7299-094-8), které se může v detailech (jazyková revize Eva Němečková a Ondřej Burian) drobně lišit od předchozích (Zlatý kůň 1991, AFSF 1994 a znovu 1997, BB Art 2000).

Prvních 5 povídek je nový překlad, silně začátečnický, řadou čtenářů již kritizovaný pro otrockost a stylistickou neumělost, ani nemluvě o hojnosti překlepů a jazykových chyb. (Zvláště kuriózním rysem knihy je, že dělení na odstavce používá pouze u přímé řeči, takže delší popisné pasáže splývají do i mnohastránkových „stěn textu“, zatímco naopak v dialozích odsazuje prakticky každou větu bez ohledu na to, jak jsou strukturovány promluvy, jejich uvozovací pasáže nebo i odstavce originálu; viz obě ukázky níže.)

Polák se „díky“ svým nedostatkům sice vyhnul jistě mnohomluvnosti, kterou trpí Kantůrkův překlad, ale mnohde naopak vynechává celé věty: např. jen na dvou stránkách povídky *Plíživý stín* chybí *Conan likened it in his mind to a great torrent, dwindling gradually as it rushed southward, to run dry at last in the sands of the naked desert.* (str. 126; u Kantůrka „Conan se v duchu vrátil k tomu pestrobarevnému lidskému proudu, který při svém postupu na jih pomalu, ale neustále slábnul, až nakonec zmizel v bezedném písku jižní pouště a ztratil se docela.“, svazek II str. 18) a *Natala cringed close to him, frightened by the silence. Conan tried the portal, and stepped back, drawing his saber, as it swung silently inward.* (str. 127; Kantůrek spojuje s následující větou „Natala, kterou hrobové ticho děsilo, se k němu ustrašeně tiskla. Conan zkusil bránu otevřít a v tom okamžiku uskočil zpět a vytasil šavli. Natala vykřikla, protože obě těžká dveřní křídla tiše ustoupila dovnitř.“, str. 18). Zřejmě je to spíš ledabylostí než záměrnou snahou o krácení – např. bez druhé citované pasáže přestává být jasné dění v okolní scéně.

Podstatně závažnější však je, že v polovině 6. povídky *Jezero* (u Kantůrka *Jezírko*) toho černého přechází překlad v jednoznačný plagiát Kantůrkova, opsaný (či spíše zkopírovaný z elektronických kopií, které jsou hojně dostupné na webu) slovo od slova jen s minimálními a postupně řídnoucími úpravami – záměny synonym, přehození slovosledu, přidání či vypuštění nepodstatných slov. Změna nastává náhle, po začátku poslední ze tří podkapitol:

Kantůrek (sv. II str. 69–70): Meč se mu kýval v bezvládné ruce a on tam	Polák (str. 169; úpravy ve druhé části zvýrazněny jako revize – škrtý a doplňky): Meč se mu pohupoval v ruce, když hleděl
--	---

<p>stál s otevřenými ústy, ochrnut setkáním s tím, co bylo mimo dosah chápání lidského mozku.</p> <p>O jednom se však nedalo pochybovat. Tajemství trpasličích figurek bylo teď jasné. Za tímto objevem se však ukrývalo další mnohem hroznější tajemství důvodu jejich existence.</p> <p>3.</p> <p>Conan nebyl později s to určit, jak dlouho stál ve zmatených úvahách. Z nehybnosti jej vytrhl jakýsi hlas. Byl to ženský hlas, který se ozýval hlasitěji a hlasitěji, jako by se jeho majitelka blížila. Conan ten hlas poznal a jeho ochrnutí okamžitě zmizelo.</p> <p>Rychlý pohyb jej vynesl vzhůru po policových římsách, kde se zastavil a odkopl na obě strany hustě nastavené sošky, aby získal místo pro nohy. Další skok, a to už se vytahoval na korunu zdi, aby nahlédl přes ni. Byla to vnější zeď a Conan viděl zelenou pastvinu, která se rozkládala okolo paláce.</p> <p>Po jejím zeleném povrchu spěšně kráčel jeden z černých obrů a pod jednou paží nesl křičící zajatkyni stejně snadno, jak by normální dospělý nesl zpupné dítě. Byla to Sancha. Vlasy jí vlály v neuspořádané záplavě kolem hlavy a její olivová pleť ostře kontrastovala s lesklou černí jejího vězňatele. Ten si ani v nejmenším nevšiml jejího odporu ani křiku a mířil k hlavní bráně.</p>	<p>s otevřenou pusou na zrůdnost, jež předčila veškeré jeho představy. Pravda byla ale jasná a tajemství malých sošek bylo objasněno. S odhalením jejich tajemství ale vyvstala ještě daleko hroznější otázka.</p> <p>3.</p> <p>Conan nebytušil později s to určit, jak dlouho zůstáal ve zmatených úvahách na sošku zírat. Ze nehybnosti zamyšlení jejho vytrhl jakýsi hlas. Byl to ženský hlas, který se ozýval stále hlasitěji a hlasitěji, jako-by [sic] se jeho majitelka přiblíž tovala. Conan ten hlas rozpo znal a jeho ochrnutí paralyzující údiv se v okamžiku řadě roz mize plynulo. Rychlým po hybem jsej vypřenesl vzhůru po policeových římsách, kde se zastavil a odkopl na obě strany hustě nastavené sošky, aby získal místo pro nohy. Další skok, a to už se vytahoval na korunu zdi, aby nahlédl přes ni. Byla to vnější zeď a Conan viděl zelenou pastvinu, která se rozkládala okolo paláce. Po jejím zeleném povrchu spěšně kráče chal jeden z černých obrů a pod jednou paží nesl křičící zajatkyni stejně snadno lehce, jako by normální dospělý nesl zpupn lobivé dítě. Byla to Sancha. Vlasy jí vlály v neuspořádané záplavě kolem hlavy a její olivová pleť ostře kontrastovala s lesklou černí jejího vězňatele. Ten si ani v nejmenším nevšiml jejího odporu ani křiku ani nevšiml a mířil k hlavní bráně.</p>
--	---

V podstatě je nadbytečné uvádět originál:

His sword trailed in his paralyzed hand as he glared, open-mouthed, stunned by the realization which was too abysmal and awful for the mind to grasp.

Yet the fact was indisputable; the secret of the dwarfish figures was revealed, though behind that secret lay the darker and more cryptic secret of their being.

How long Conan stood drowned in dizzy cogitation, he never knew. A voice shook him out of his gaze, a feminine voice that shrieked more and more loudly, as if the owner of the voice were being borne nearer. Conan recognized that voice, and his paralysis vanished instantly.

A quick bound carried him high up on the narrow ledges, where he clung, kicking aside the clustering images to obtain room for his feet. Another spring and a scramble, and he was clinging to the rim of the wall, glaring over it. It was an outer wall; he was looking into the green meadow that surrounded the castle.

Across the grassy level a giant black was striding, carrying a squirming captive under one arm as a man might carry a rebellious child. It was Sancha, her black hair falling in disheveled rippling waves, her olive skin contrasting abruptly with the glossy ebony of her captor. He gave no heed to her wriggings and cries as he made for the outer archway.

Obdobně jsou opsány čtyři následující povídky Lotři (u Kantůrka Darebáci) v domě, Stín v měsíční záři (Kantůrek: Stíny měsíční záře), Královna Černého (K.: černého) pobřeží a Ďábel v železe (K.: ...v železo vtělený. V souvislosti této snahy odlišit se názvem za každou cenu je zajímavé, že titulní povídka se drží – snad z komerčních důvodů? – zavedeného překladu, i když je inverzí anglického *The Phoenix on the Sword*). Závěrečná novela Lidé Černého (Kantůrek: černého; v obsahu zřejmě chybně „z Černého“) kruhu už je opět přeložena nově. Uvedu ještě úplný konec shodné části:

<p>Kantůrek (Conan I. str. 365):</p> <p>Její obranu snadno překonal a s nespoutanou vášní pil nektar jejích rtů. V jeho polibcích bylo tolik obdivu, touhy i vášně, že bílé paže, které se ho snažily odstrčit, nakonec povolily a pevně se ovinuly kolem svalnatého krku. V té chvíli se jí Conan zasmál přímo do jasných očí a řekl: „Proč by nemohl být náčelník Svobodného bratrstva lidu* lepší než nějaký v městě vychovaný turanský pes?“</p> <p>Setřásla dozadu lesklé zlaté vlasy a každý nerv se jí v těle chvěl při vzpomínce na jeho žhavé polibky. Ruce mu stále držela kolem krku. „Chceš snad tvrdit, že se můžeš srovnávat s Agou?“</p> <p>Zasmál se a s dívkou v náruči vykročil ke kamennému schodišti. „To posoudíš sama,“ vychloubal se. „Podpálím Khawarizm, aby ti posvítíl místo pochodně na cestu do mého stanu.“</p>	<p>Polák (str. 314):</p> <p>Její obranu snadno překonal a s nespoutanou vášní pil nektar jejích rtů. V jeho polibcích bylo tolik obdivu, touhy i vášně, že bílé paže, které se ho snažily odstrčit, nakonec povolily a pevně se ovinuly kolem <u>jeho</u> svalnatého krku. V té chvíli se jí Conan zasmál přímo do jasných očí. a řekl:</p> <p>„Proč by nemohl být náčelník <u>S</u>svobodného bratrstva lidu lepší, než nějaký <u>ve</u> městě vychovaný turanský pes?“</p> <p>Setřásla dozadu lesklé zlaté vlasy a každý nerv se jí <u>ještě</u> v těle chvěl při vzpomínce na jeho žhavé polibky. Ruce mu stále držela kolem krku.-</p> <p>„Chceš snad tvrdit, že se můžeš srovnávat s Agou?“</p> <p>Zasmál se a s dívkou v náruči vykročil ke kamennému schodišti.-</p> <p>„To posoudiš sama,“ vychloubal se.-</p> <p>„Podpálím Khawarizm, aby ti posvítíl místo pochodně na cestu do mého stanu.“</p>
---	---

* Zřejmě chyba redakce Aurory při měnění slova: v předchozím vydání je jen „Svobodného lidu“, ale ve zbytku knihy se používá bratrstvo. Srovnej originál:

He crushed her struggles easily, drinking the nectar of her lips with all the unrestrained passion that was his, until the arms that strained against him melted and twined convulsively about his massive neck. Then he laughed down into the clear eyes, and said: 'Why should not a chief of the Free People be preferable to a city-bred dog of Turan?'

She shook back her tawny locks, still tingling in every nerve from the fire of his kisses. She did not loosen her arms from his neck. 'Do you deem yourself an Agha's equal?' she challenged.

He laughed and strode with her in his arms toward the stair. 'You shall judge,' he boasted. 'I'll burn Khawarizm for a torch to light your way to my tent.'

Nelze úplně vyloučit, že Polák čerpal z Kantůrkova překladu i u zbylých povídek; takové shody, které by mohly být projevem nemístné závislosti, jsou tam však podstatně řidší, subtilnější a nejednoznačnější (zhruba na úrovni „hroznější / hrozivější“ místo *darker and more cryptic* z první ukázky výše). Je však nepochybné, že Polák vycházel z originálu, díky čemuž se vyhnul chybám, jichž se někde dopustil Kantůrek (ten např. v závěru Plíživého stínu neporozuměl idiomu *We got off light, after all: we have wine and water* a převádí do kontextu

nezapadajícím „Koneckonců podívej, máme světlo, máme vodu i zázračné zlaté víno“, sv. II str. 51, zatímco Polák správně „Nakonec jsme z toho vyšli dobře. Máme víno a vodu“, str. 154). Kniha vůbec působí dojmem, jako by byla dílem dvou různých lidí a údajný redaktor ji ani neviděl: Tak jsou v Kantůrkových překladech nesjednocené kletby „u Ištar(y)“ přepsány Polákovým anglickým pravopisem se -sh- (str. 245 a 256), ovšem sám Polák jméno bohyně skloňuje, jako by bylo mužské („U Ishtara!“ str. 30 a dále).

Těžko spekulovat, co je důvodem takovéto podivné kombinace, jež v historii překladového plagiátorství nemá obdoby: snad to mohlo být příliš pozdní zjištění, že vlastními silami by Polák nestihl dokončit překlad včas na předvánoční trh; to ovšem nevysvětluje jeho postup v dalších knihách (*Jane Eyrová* vyšla už na začátku září). Závěrem pro úplnost uvádím jedinou známou reakci nakladatelství z 21. března 2014 poté, co byl na Facebooku kritizován ještě nápadnější plagiát v letos vydaném Howardově románu *Hodina draka*:

Dobrý den, posíláme vyjádření překladatele pana Poláka."Pana Kantůrka mám načteného a měl jsem před sebou nelehký úkol. Snažil jsem se zachovat ducha původního překladu. Pracoval jsem s anglickým originálem a měl jsem k ruce i knihu s původním překladem. Nesnažím se pana Kantůrka plagiovat, ale vycházet z jeho verze a respektovat ji. Pakliže můj překlad některé čtenáře pobouřil, nebo snad urazil, mrzí mě to. Vycházel jsem z kostry pana Kantůrka v nejlepší víře, za účelem stylově vycházet z jeho vynikajícího a nepřekonatelného překladu. Při nahlédnutí do Kantůrkova překladu v některých případech došlo k situaci, kdy daná věta lépe přeložit opravdu nejde. Když dva překladatelé dělají stejnou věc, nelze se vyhnout stejným výrazům. Nejedná se o plagiát, ke shodě nedochází ve více jak v 30-40ti procentech. Nutno dodat, že mé dílo vzbuzuje i pozitivní ohlasy. [*následuje odkaz na pochvalnou recenzi Meče s fénixem od bloggera, jemuž nakladatelství poskytlo výtisk*] Doufám, že v dalších pracích dojdeme ke shodě. [*závěrečné uvozovky chybí*]
<http://www.facebook.com/groups/219788921514981/permalink/276096059217600/?comment_id=276396402520899>

zpracoval Jan Vaněk jr.